

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528) www.economy.nayka.com.ua | № 12, 2018 | 27.12.2018 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2018.12.70](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.70)

УДК 339.5

*О. П. Красняк,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та аграрного бізнесу
Вінницького національного аграрного університету, м.Вінниця
А. О. Глуха,
магістр, факультет Менеджменту та права,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця*

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*О. P. Krasnyak
candidate of economic sciences, associate professor,
Associate Professor of the Department of Marketing and Agrarian Business
Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia
A. O. Hlukha
Master's Degree, Faculty of Management and Law,
Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia*

INCREASING COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES OF THE VINNYTSK REGION IN THE IMPLEMENTATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

У статті досліджено сучасний стан та тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств Вінницької області. Проаналізовано зовнішню торгівлю товарами даного регіону, висвітлено та проаналізовано експортні операції підприємств, здійснено аналіз динаміки експорту товарів підприємствами Вінницької області до провідних країн світу, охарактеризовано товарну структуру експорту Вінницької області. У змісті даної статті було проаналізовано рівень конкурентоспроможності підприємств досліджуваного регіону, ідентифіковано наявні проблеми конкурентоспроможності підприємств при виході на міжнародний ринок, виявлено недоліки у підвищенні конкурентоспроможності підприємств Вінницького регіону при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Обґрунтовано перспективи зміцнення та покращення рівня конкурентоспроможності підприємств Вінниччини в умовах конкуренції на міжнародному ринку. Внесені пропозиції щодо підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств, підвищення конкурентоспроможності їх продукції з метою забезпечення високих конкурентних переваг підприємства на зовнішньому ринку та ефективного здійснення їх діяльності у світовому просторі. Аргументовано, що для підкорення зовнішніх ринків і відстоювання своїх позицій на внутрішніх, для підприємств даного регіону є важливим забезпечення високих конкурентних переваг.

The article deals with the current state and trends of foreign economic activity of Vinnytsia region enterprises. The foreign trade of goods of the region is analyzed, the export operations of

enterprises are highlighted and analyzed, the analysis of the dynamics of goods export of enterprises of the Vinnytsia region to the leading countries of the world, the commodity structure of export of Vinnytsia region is described. The main objectives in the sphere of competitiveness increase are designated. Factors of external and internal environment, which influence competitiveness of the enterprises and the ensuring conditions to the domestic enterprises of entry into the global market are considered. As a result of the study the argumentation of the need for Vinnytsia region's enterprises' entering foreign markets has been provided and particularities of its conditions have been determined. In the content of this article, the level of competitiveness of enterprises of the region studied was analyzed, the existing problems of the competitiveness of enterprises were identified at the entrance to the international market, deficiencies were found in increasing the competitiveness of Vinnytsia region enterprises in the course of foreign economic activity. The prospects of strengthening and improving the competitiveness of Vinnytsya enterprises in the conditions of competition in the international market are substantiated. Important conditions of ensuring competitiveness of modern domestic enterprise and key factors of its increase under conditions of global economy are formulated. The suggestions on raising the level of competitiveness of enterprises, increasing the competitiveness of their products in order to ensure high competitive advantages of the company in the foreign market and effective implementation of their activities in the world. It is argued that in order to conquer external markets and defend their positions on the domestic ones, it is important for the enterprises of this region to provide high competitive advantages.

Ключові слова: конкуренція; конкурентоспроможність підприємства; конкурентоспроможність продукції; зовнішньоекономічна діяльність; експорт; імпорт; зовнішній ринок; Вінницька область.

Keywords: competition; competitiveness of the enterprise; competitiveness of products; foreign trade activity; export; import; external market; Vinnitsa region.

Постановка проблеми. У період загострення економічної конкуренції на зовнішньому ринку конкурентоспроможність підприємства є одним із важливих аспектів ринкового середовища, що характеризує здатність підприємства до адаптації щодо умов ринку й, при цьому, його можливості зайняти відповідне місце і втриматися на ньому якомога довше. Конкуренція на ринку дедалі стає все жорсткіша, оскільки міжнародний ринок, як і будь-який національний, є перенасичений підприємствами, що виробляють аналогічну продукцію. Товаровиробники змагаються між собою за вигідніші умови виробництва та реалізації продукції, а й відповідно за одержання найвищого прибутку та інших переваг. Важливість оцінки рівня конкурентоспроможності визначається необхідністю позиціонування оцінюваного об'єкту відносно конкурентів, а також визначення заходів щодо управління конкурентоспроможністю в напрямку її підвищення. Тому одним із основних завдань національних підприємств при виході на міжнародний ринок є підвищення рівня конкурентоспроможності. Звідси виникає необхідність в постійному пошуку нових шляхів для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку знайшли відображення в наукових працях видатних іноземних вчених-економістів: П. Друкера, К. Ендруса, К. Крістенсона, Ф. Котлера, М. Портера, Д. Рікардо, А. Сміта, Р. Солоу, Ф. Хайека, Й. Шумпетера. Серед вітчизняних науковців, хто досліджував дану проблематику є такі: О.П. Єлець, Л.І. Підлубна, О.А. Паршина, О.І. Борсинюк, О.П. Красняк, Ю.В. Довгань, А.В. Єрьоменко, А.Б. Зубкова, Т.В. Данько та інші.

Однак, зважаючи на об'єктивний розвиток зовнішньоекономічних відносин України з іншими іноземними країнами і посилення економічної конкуренції на міжнародному ринку, це питання вимагає постійного дослідження та аналізу.

Метою дослідження є пошук можливих шляхів та розробка теоретичних рекомендацій щодо підвищення та зміцнення стану конкурентоспроможності підприємств Вінницької області при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Виходячи з мети дослідження поставленої проблеми, впливають такі **завдання:** дослідження динаміки показників конкурентоспроможності підприємства при виході на зовнішній ринок, аналіз конкурентного середовища підприємства на зарубіжних ринках та пошук можливих напрямків удосконалення управління конкурентоспроможністю підприємства на зовнішньому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні умови посилення інтеграційних процесів мають значний вплив на економічну діяльність України у всіх сферах господарювання. Ці процеси тісно переплітаються із зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. Вихід на зовнішні ринки відкриває доступ до нових джерел ресурсів та технологій і дає можливість розширити свою діяльність, що забезпечує їх сталий економічний розвиток. Стрімке розширення зовнішньоторговельних відносин зумовлює потребу підприємств обирати нові напрями, форми і види зовнішньої діяльності, звідси виникає потреба у пошуку нових ринків і споживачів. Тому при виході на зовнішні ринки будь-якому підприємству важливо створити такі переваги, які б надали можливість закріпитися та розвиватися в міжнародному конкурентному середовищі.

Конкурентоспроможність підприємств слід розглядати як їх здатність витримувати конкуренцію на ринку та мати можливість протистояти конкурентам або як результативність підприємства у задоволенні потреб споживачів порівняно з конкурентами, що пропонують товар-аналог. Також конкурентоспроможність є властивістю об'єкта, що характеризує ступінь реальної або потенційної задоволеності ним порівняно з об'єктами-аналогами, які представлені на даному об'єктовому ринку [6, с.17].

Конкурентоспроможність є однією із найважливіших характеристик будь-якого підприємства, вона відповідає за активне використання потенціалу підприємства, показує його здатність та вміння перевершити і випередити своїх конкурентів як в теперішньому, так і в майбутньому часі, забезпечує подальше функціонування підприємства.

На зовнішньому ринку у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства важливу роль мають переваги технології ресурсозбереження, розвиток потенціалу трудових ресурсів, а також комплексне вивчення інформації щодо шляхів та способів підвищення конкурентоспроможності підприємства. В умовах міжнародного ринкового середовища на конкурентоспроможність підприємств впливають різні фактори: економічні, інституційні, політичні, культурні, людські і освітні. Ці фактори можна поділити на зовнішні – політична обстановка в державі, законодавча база, економічні зв'язки, наявність конкурентів, розміщення виробничих сил, наявність сировинних ресурсів, загальний рівень техніки та технологій, систему управління промисловістю, концентрацію виробництв тощо, та внутрішні, які безпосередньо впливають не лише на конкурентоспроможність підприємства на державному рівні, але й на міжнародну конкурентоспроможність, – система та методи управління підприємством, рівень технологій процесу виробництва, рівень організації процесу виробництва, система довгострокового планування, орієнтація на маркетингову концепцію, інноваційний характер виробництва [2, С. 29].

У умовах жорсткої міжнародної конкуренції головним завданням вітчизняних підприємств є створення таких переваг, які зможуть забезпечити конкурентоспроможність всієї своєї господарської діяльності, оскільки це сприятиме не лише особистому економічному розвитку, а й розвитку національної економіки.

В географічній структурі зовнішньоекономічної діяльності України одним із стрімко розвиваючих регіонів у даній сфері є Вінницька область. Так, згідно даних Вінницької митниці ДФС у 2017 році працювало 1269 суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, з них з 933 підприємства Вінницького регіону, враховуючи те, що з інших регіонів України – 336 суб'єктів) [4].

За даними Державної служби статистики України у регіональних обсягах зовнішньої торгівлі товарами станом на січень-серпень 2018 року Вінницький регіон посідає 10 місце серед інших областей України. Загальний обсяг експорту Вінничини за аналізований період 2015-2017 років зріс на 370,8 млн. дол. США, що показує активну участь підприємств даного регіону у зовнішньоекономічній діяльності. Водночас, показники імпорту іноземних товарів у Вінницьку область мають помірну тенденцію до зростання протягом аналогічного періоду, при цьому, переважання експорту над імпортом залишається стабільним – майже у 2,5 рази (рис.1).

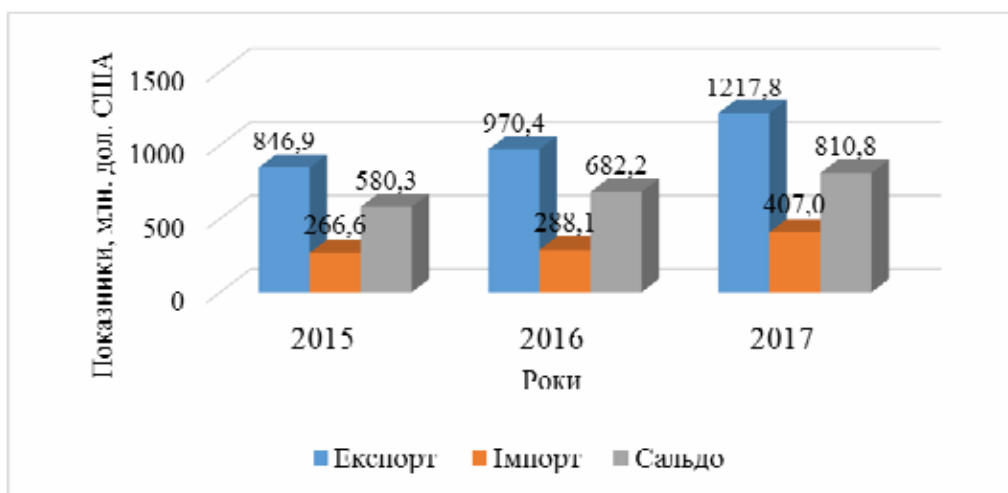

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі Вінницької області товарами за 2015-2017 роки, млн. дол. США

Джерело: складено автором згідно за [5]

З моменту підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом українські товари почали активно виходити на європейський ринок. Про це зазначено начальником Вінницької митниці ДФС Валентином Калашніковим. Так, за 7 місяців 2017 року підприємствам Вінницької області було видано 1596 сертифікатів EUR.1, а вже у 2018 році – 2168, тобто на 572 сертифікатів більше. Даний сертифікат видається експортерам при ввезенні на митну територію країн ЄС, ЄАВТ та Чорногорії для підтвердження українського походження товарів при застосуванні преференційних ставок ввізного мита. Найчастіше вінницькі експортери оформляли сертифікати до таких країн, як Польща (1046), Німеччина (221), Румунія (165). Серед інших країн партнерів опинилися Австрія, Іспанія, Литва та Нідерланди [11].

У 2017 році суб'єкти господарювання Вінницької області здійснили експортні поставки до 137 країн світу. Найбільшими іноземними партнерами, з якими було реалізовано основний обсяг експортних операцій, є Індія (196,2 млн. дол. США), Польща (107,5 млн. дол. США), Китай (71,7 млн. дол. США), Іспанія (62,9 млн. дол. США) та Білорусь (59,1 млн. дол.США). Водночас, протягом дослідженого періоду відбулося зниження обсягів експорту до Російської Федерації та Білорусі (рис. 2).

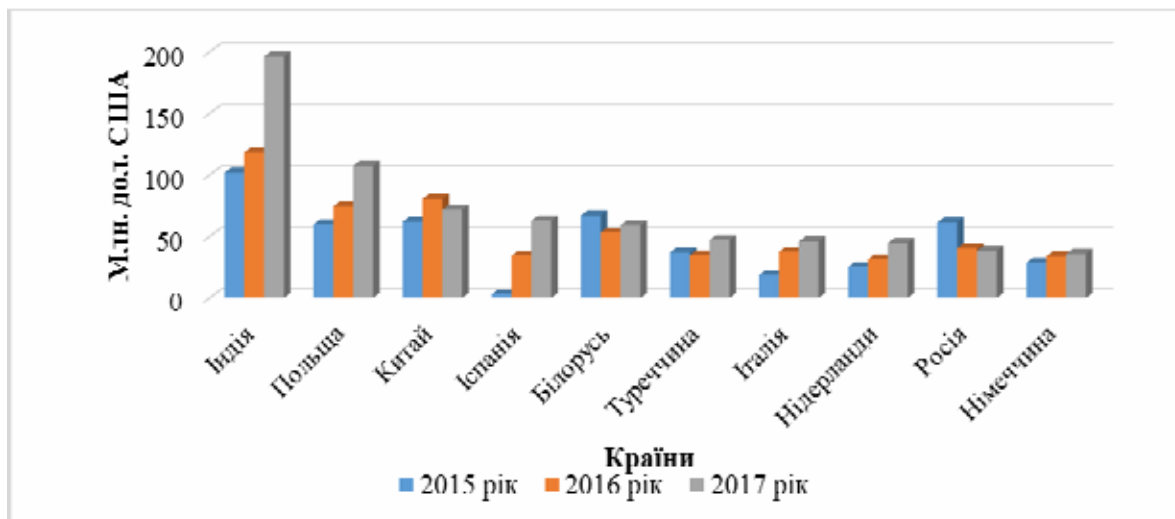

Рис. 2. Іноземні країни, до яких здійснювалась найбільша частка експортних поставок Вінницької області у 2017 році

Джерело: складено автором згідно за [5]

Конкурентоспроможність підприємств Вінницької області на зовнішньому ринку визначається обсягом експорту регіону за певними видами продукції. Так, згідно даних 2017 року у структурі експорту підприємств Вінниччини переважають такі групи товарів як: жири та олії тваринного або рослинного походження, продукти рослинного походження, готові харчові продукти, деревина та вироби з деревини, продукти тваринного походження. До частки експорту підприємств досліджуваного регіону також належать текстильні матеріали та текстильні вироби, мінеральні продукти, недорогоцінні метали, машини, обладнання та механізми, продукція хімічної промисловості (рис. 3).

Рис. 3. Основні групи товарів згідно з УКТЗЕД, що експортувалися підприємствами Вінницької області у 2017 році

Джерело: складено автором згідно за [5]

За даними Головного управління статистики у Вінницькій області протягом досліджуваного періоду виробники даного регіону найбільше експортували: зернові культури (159,1 млн. дол. США), деревину та вироби з деревини (91,6 млн. дол. США), цукор та кондитерські вироби з цукру (74,4 млн. дол. США), залишки і відходи харчової промисловості (71,8 млн. дол. США), молочні продукти, яйця птиці, мед (70 млн. дол. США) (рис.4).

Рис. 4. Основні товари, які експортувалися підприємствами Вінницької області у 2017 році

Джерело: складено автором згідно за [5]

У Вінницькій області року експорт окремих видів продукції харчової і переробної промисловості області за січень-вересень 2017 року становив 402,8 млн. дол. США, що на 48,9% більше ніж за відповідний період 2016 року.

За цей період експорт яловичини збільшився на 51,9%, молока і молочних продуктів – на 15,6%, масла вершкового та інших молочних жирів – на 72,9%, сирів – на 16,2%, круп зернових на 62,9%, олії соняшникової – на 45,9%, цукру – на 85,4%, хліба та кондитерських виробів – в 8 разів, вин натуральних – на 4,2%, а горілки – на 17%.

В порівнянні до 2016 року почали експортуватись: м'ясо дрібної рогатої худоби (козлятина та баранина), ковбаси та вироби, консерви м'ясні.

Вже за період січня-березня 2018 року було збільшено експорт м'яса і субпродуктів домашньої птиці – на 1,9% (54,5 тонн), масла вершкового та інших молочних жирів – на 85,6% (1,3 тис. тонн), сирів – на 12,5% (166,6 тонн), хліба та кондитерських виробів – в 20 разів (116,1 тонн), олії соняшникової - на 51,1% (185 тис. тонн), горілки – на 12,7% (63,1 тис. дал. США). Водночас, експорт яловичини зменшився на 32,3% (744,7 тонн), молока і молочних продуктів – на 4,6% (4,5 тис. тонн), круп зернових - на 45% (411,2 тонн), цукру – в 2 рази (35,2 тис. тонн), кондитерських виробів з цукру – в 4,7 рази (1,7 тонн) [3].

Вінницький регіон має значну кількість потужних підприємств, які на даний час є конкурентоспроможними і успішно здійснюють свою діяльність на міжнародному ринку. Мабуть, в першу чергу, Вінниччина славиться таким відомим підприємством як ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика «Рошен». Дане підприємство випускає близько 200 найменувань кондитерських виробів, загальний обсяг яких становить понад 100 тис. тонн на рік. Вінницька кондитерська фабрика «Рошен» сертифікована відповідно до вимог міжнародних стандартів якості ISO 9001:2008 та безпеки продуктів харчування ISO 22000:2005. Щороку експорт продукції «Рошен» зростає приблизно на 30%, найбільше фабрика здійснює експортних поставок до Польщі, Румунії та Болгарії.

До складу корпорації «Рошен» також входить «Вінницький молочний завод «Рошен». У листопаді 2017 року він став лідером з експорту молочної продукції серед українських підприємств. Обсяги експорту молочного заводу склали експорт сухого цільного молока - 260 тис. тонн (із загального обсягу експорту 346 тис. тонн), експорт сухого молока - 725 тонн (із загального обсягу експорту 1,7 тис. тонн) та експорт масла - 711 тонн (із загального обсягу експорту 3,8 тис. тонн) [8].

На даний момент основними гравцями поміж усіх зовнішньоекономічних підприємств Вінницького регіону на міжнародному ринку є переробні підприємства. ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат» входить до промислової групи ViOil. Підприємство експортує продукцію в 69 країн світу, його обсяги експорту становлять 4 % світових обсягів соняшникової олії. За своєю потужністю дане підприємство посідає пердову позицію у Європі. У 2018 р. промислова група ViOil була визнана в Україні №1 з виробництва ріпакової олії [9].

ТОВ «Вінницький комбінат хлібопродуктів №2» є виробником високоякісного борошна та манної крупи. За результатами 2016-2017 рр. компанія займає 1 місце в Україні за обсягом виробництва борошна та

входить до трійки найбільших вітчизняних експортерів даного продукту. Високу якість своєї продукції підприємство підтверджує сертифікатами відповідності та протоколами регулярних лабораторних досліджень: ISO 22000:2007, НАССР. ТОВ «Вінницький комбінат хлібопродуктів №2» експортує свою продукцію у більше ніж 15 країн світу. Також ТОВ «Вінницький комбінат хлібопродуктів №2» є лідером з експорту цукру за результатами 2016-2017 рр., обсяг його експортних поставок цукру на зовнішні ринки склав 152,5 тис. тонн цукру на суму 74,7 млн. дол. США [12].

Ще одним із відомих підприємств Вінниччини є ТОВ «Агрона Фрут Україна», яка займає 85 % частки українського ринку. У 2017 році фірма виготовила 16,2 тис. тонн готової продукції від переробки ягід і фруктів. Дане підприємство працює за потужними та унікальними технологіями. Приблизно 40 % усієї виробленої продукції «Агрона Фрут» експортується в такі країни як: Білорусія, Грузія, Молдова, Узбекистан, Азербайджан [1].

Українська горілчана компанія Nemiroff є широковідомою у світі. У 2017 році International and Spirits Research було визнано Nemiroff Premium найкращою українською горілкою World Drinks Awards в Лондоні. Бренд входить в ТОП-3 постачальників горілки в магазинах безмитної торгівлі Duty Free в світі. Nemiroff використовує унікальну рецептуру на основі екологічно чистих натуральних інгредієнтів, що гарантують високу якість продукту. Якість продукції даної фірми підтверджується визнанням на престижних конкурсах та численними світовими нагородами [7].

При швидкому розвитку зовнішньоторговельних відносин вітчизняних підприємств їх конкурентоспроможність у міжнародному ринковому середовищі набуває важливого значення. Проведений аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємств Вінницької області показує, що з кожним роком експортні обсяги підприємств даного регіону збільшуються, а це свідчить про те, що підприємства все більше прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність на зовнішньому ринку. Проте основними проблемами, які значно впливають на рівень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання є, насамперед, якість продукції та відповідність її міжнародним стандартам. На міжнародних ринках українська продукція представлена в основному у вигляді сировини і стандартизованих масових готових виробів, тобто дана продукція не є високотехнологічною і відповідно має низьку додану вартість. В цей час, коли на світовому ринку відбувається перехід від цінової конкуренції до нецінової, тобто конкуренції технічного та якісного рівня продукції. В умовах конкурентної боротьби за ринки збуту перемагає не той, хто пропонує нижчі ціни, а той, хто пропонує вищу якість, адже продукція з високою якістю значно більше цінується. Причинами низького рівня конкурентоспроможності підприємств Вінницького регіону, як і будь якого вітчизняного підприємства, виступають технологічні, технічні, дизайнерські, цінові проблемами, темпи інноваційного розвитку, відсутність досвіду функціонування в умовах ринку та ін.

З метою подолання проблем конкурентоспроможності підприємств у Вінницькій області та її підвищення на міжнародному ринку можна запропонувати відповідні напрямки: по-перше, це чіткий перегляд експортно-імпоротної політики підприємства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, поступовий перехід від експорту сировини до виробництва продукції з високою доданою вартістю; по-друге, постійний збір та моніторинг ринкового середовища (забезпечення збору і систематизації даних про стан ринкового середовища, кон'юнктуру ринку, конкуренцію тощо), що дозволить будувати прогнози щодо зміни споживчих потреб і випереджати конкурентів у створенні нової споживчої цінності.

Найважливішим напрямком підвищення конкурентоспроможності підприємств Вінниччини є забезпечення конкурентоспроможності продукції, яку вони експортують на зовнішні ринки, покращення її якості та технічних параметрів шляхом впровадження та дотримання відповідних міжнародних стандартів (GlobalGAP, Food Safety System Certification 22000, GMP, Food Safety System Certification 2200, BRC Global Standards, ISO тощо), що характеризує високий рівень якості та безпечності продукції для споживача. Підвищення технологічного рівня виробництва вітчизняних підприємств, впровадження новітніх технологій та інновацій є одним із головних аспектів покращення показників конкурентоспроможності продукції. Відповідно до цього, підприємства, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, зобов'язані сформулювати високий рівень інноваційної політики, яка першочергово впливає на його конкурентні переваги в умовах міжнародного ринкового середовища.

Наступне, що необхідно виконати для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств досліджуваного регіону – забезпечити здійснення ефективної міжнародної маркетингової діяльності, яка полягає у диференціації продукції, що забезпечує відносно стійкі переваги споживачів, які віддаються певним видам взаємозамінних товарів, у виробництві та надходженні на зовнішній ринок нових товарів, збільшення асортименту продукції та розширення її можливостей, проведення ефективної реклами продукції, реалізації товарів через більшу кількість торгових представників тощо.

Підприємствам Вінницької області, як і взагалі будь-якому українському суб'єкту господарювання, необхідно приділити увагу нарощуванню інтелектуального капіталу та трудового потенціалу у вигляді кваліфікованих кадрів, що може забезпечити необхідні знання для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Разом із цим, для потенційного конкурентоспроможного підприємства при виході на зовнішній ринок важливим є формування і реалізація добре обгрунтованої конкурентної стратегії задля завоювання стійких конкурентних позицій на даному ринку, оскільки підприємство завжди повинне бути готовим до різних змін ринкового середовища і вчасно на них реагувати.

Висновки з проведеного дослідження. У час поглиблення суворих та вимогливих умов щодо діяльності економічних суб'єктів на теренах зовнішнього рику, у час існування жорсткої конкуренції, будь-яке підприємство, яке хоче стабільно функціонувати на даному ринку і отримувати високі прибутки, змушене забезпечити для себе відповідні переваги, за рахунок яких воно зможе випередити своїх конкурентів і зайняти вигідне місце на міжнародному ринку. Для того, щоб підвищити рівень своєї конкурентоспроможності, підприємство має потурбуватися, про конкурентоспроможність продукції, яку воно експортує на зовнішні ринки, оскільки конкурентоспроможність підприємства та конкурентоспроможність продукції тісно взаємопов'язані між собою і становлять єдине ціле. Можливість підприємства конкурувати на зовнішньому ринку безпосередньо залежить від конкурентоспроможності товару та сукупності економічних методів діяльності підприємства в умовах конкурентної боротьби. Це змушує товаровиробників впроваджувати у виробництво інноваційні процеси та технології для зменшення витрат на виробництво, тим самим підвищити якість товару та привернути увагу нових покупців, а отже й збільшити власні прибутки. Необхідним також є формування ефективної конкурентної стратегії, без якої підприємствам зовнішньоекономічної діяльності у міжнародному ринковому середовищі просто не обійтись.

Проведене дослідження показало, що не всі підприємства Вінницької області, які займаються експортом продукції за кордон, є конкурентоспроможними при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Лише одиниці з них займають провідні місця у структурі міжнародного ринку. Проте більшість з них мають великий потенціал до розвитку зовнішньоторговельних відносин і відповідно до підвищення рівня конкурентоспроможності.

Список використаної літератури.

1. Аграрне інформаційне агентство «Agravery». Обсяги виготовленої продукції «Агрона Фрут Україна» за 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agravery.com/uk/posts/show/agrana-frut-ukraina-v-2017-vigotovila-162-tis-tonn-produkcii>
2. Борисюк І.О., Єрмоєнко А.В. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства // Зовнішня торгівля: право та економіка. –2017. – № 6 (35). – С. 29-35.
3. Вінницька обласна державна адміністрація. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua>.
4. Вінницький бізнес-портал «Vinbazar» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vinbazar.com>.
5. Головне управління статистики у Вінницькій області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>
6. Зубкова А.Б., Данько Т.В. Конкурентоспроможність підприємства на зовнішньому ринку: залежність від культури якості / А.Б. Зубкова, Т.В. Данько // Вид-во нац. техн. ун-ту «Харківський політехнічний інститут»: Харків, –2015. – 258 с.
7. Інформаційна організація «Телевізійна служба новин(ТСН)». Nemiroff Premium визнали найкращою українською горілкою World Drinks Awards в Лондоні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.tsn.ua/svit/nemiroff-premium-deluxe-nagrazhden-zolotoy-medalyu-international-spirits-challenge-2017-882195.html>.
8. Інформаційне агентство «Економічна правда». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua>
9. Інформаційний сайт компанії «The industrial group VIOIL». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vioil.com/ua>.
10. Красняк О. П. Маркетингові складові формування та функціонування інфраструктури регіонального ринку цукру / О. П. Красняк, Ю. В. Довгань. // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – №12 – С. 30–35.
11. Територіальні органи ДФС у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vin.sfs.gov.ua>.
12. ТОП-5 найбільших експортерів цукру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://growhow.in.ua/top-5-najbilshyh-eksporteriv-tsukru>.

References.

1. Agrarian news agency “Agravery”(2017), “Volumes of manufactured products "Agran Fruit Ukraine" for 2017”, available at: <https://agravery.com/uk/posts/show/agrana-frut-ukraina-v-2017-vigotovila-162-tis-tonn-produkcii> (Accessed 12 November 2018).
2. Borisyuk I.O., Eremenko A.V. (2017), “Main directions of increasing competitiveness of enterprise”, *Foreign Trade: Law and Economy*, vol. 6, pp. 29-35.
3. Vinnytsia Regional State Administration (2018), available at: <http://www.vin.gov.ua> (Accessed 8 November 2018).
4. Vinnitsa Business Portal “Vinbazar” (2018), available at: <https://vinbazar.com> (Accessed 9 November 2018)
5. The Main Department of Statistics in Vinnytsia Region (2018), available at: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua> (Accessed 4 November 2018).

6. Zubkova A.B., Danko T.V. (2015), "Competitiveness of the enterprise in the foreign market: dependence on the quality culture", Publishing house of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", 258 pp.
7. Information organization "Television News Service (TSN)" (2017), Nemiroff Premium was recognized as the best Ukrainian vodka in the World Drinks Awards in London, available at: <https://ru.tsn.ua/svit/nemiroff-premium-deluxe-nagrazhden-zolotoy-medalyu-international-spirits-challenge-2017-882195.html> (Accessed 11 November 2018).
8. Information agency "Economic Truth" (2018), available at: <https://www.epravda.com.ua> (Accessed 13 November 2018).
9. Information site of the company "The industrial group VIOIL" (2018), available at: <http://vioil.com/ua/news/> (Accessed 9 November 2018).
10. Krasnyak O. P. (2017), "Marketing components of the formation and functioning of the regional sugar market infrastructure", Economy. Finances. Law, vol. 12, pp. 30-35.
11. Territorial bodies of DFS in Vinnytsia region (2018), available at: <http://vin.sfs.gov.ua> (Accessed 7 November 2018).
12. TOP-5 largest exporters of sugar (2018), available at: <https://growhow.in.ua/top-5-najbilshyh-eksporteriv-tsukru> (Accessed 9 November 2018).

Стаття надійшла до редакції 17.11.2018 р.